

1848/49-re emlékeziünk

A nemzetőrség szervezése a Hajdúkerületben

1848. március 15-én, a forradalom győzelme után a fővárosban a hatalom megtartása érdekében azonnal megindult a nemzetőrség szervezése. Március 16-án Pesten már 1500 fő jelentkezett nemzetőrnek, és hasonló volt a helyzet Budán is. A márciusi ifjak a forradalom mielőbbi felfegyverzését akarták elérni, ami a problémák egész sorát vetette fel, mert fegyver sem volt elegendő, de a nemzetőrök egy része nem is értett a fegyverforgatáshoz.

A pesti példa hatására más törvényhatóságok is hozzákezdtek a nemzetőrség szervezéséhez, még mielőtt ezt a törvény elrendelte volna.

A Hajdúkerület, értesülve a forradalom győzelméről, március 25-én tartotta rendkívüli közgyűlését, ahol ismertették az eseményeket, s *Hazaifiak!* címmel megfogalmazták felhívásukat a Kerület lakosságához. Ebben a következő gondolatokkal hívták fel a figyelmet a nemzetőrség szervezésére: *A rend fenntartása végett fölhívja az előljáróság az érdemes és becsületes honpolgárokat, hogy a nemzetőrség közé álljon be, s a rendbontók, zavargók ellen a közbékét, a várost, az összes hatóságot fegyverrel is oltalmazza.*

A Hajdúkerület mind a hat városában (Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúhadház, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Vámospércs) megindult a nemzetőrség szervezése a XXII. törvénycikk szerint, melyet március 28-án iktatott törvénybe a pozsonyi országgyűlés.

A törvény 1. §-a 20-tól 50 éves korig előírja a nemzetőrségben való részvételt.¹ A törvény a nemzetőrség szervezését a Hajdúkerületben a főkapitányra bízta.

Az egyén maga döntse el, hogy lovas vagy gyalogszolgálatot vállal. Tisztjeit a főkapitányig az őrsereg maga választja. A nemzetőrség fővezérét és a főtiszteket a miniszter javaslatára a nádor nevezi ki. Az őrsereg fegyverforgatásbani gyakorlatának elsajátításáról a kormány gondoskodik. Tagjai a helyi szolgálatért díjat nem húzhatnak, külső szolgálat idején díjuk a rendes katonasáéhoz hasonló.

A szolgálat rendes és rendkívüli esetek szerint különbözik a helyi közcsend érdekében.

A helybeli őrtiszt intézkedik, hogy a rendes szolgálat idején a nemzetőrök sorszám szerint folyamatosan váltsák egymást. Kisebb rendtelenségek, mint korcsmai veszekedések meggátolása, a kihágók befogása, a befogott gonosztevőknek vagy kihágóknak a törvényes felsőbb-ség kezeibe átadása, ahol karhatalom szükséges, annak kiszolgálása a nemzetőrség állandó kötelessége. Rendkívüli esetekben a megzavart közcsend és béke helyreállítására rendkívüli eszközök kívánatnak. A besorozott nemzetőr fegyvert fogni, szolgálatba lépni köteles, akár következik rá a sor, akár nem.

Szemere Bertalan belügyminiszter Hajdúkerület főkapitányának írt levelében külön is megfogalmazta, hogy a népnek meg kell magyarázni: a nemzetőrség csak a községi, kerületi s az országon belüli rend fenntartására állíttatik fel. Feladata a belső rend biztosítása, nem a külső ellenség elleni harc. Általa a katonaság száma csökken, s ez olyan előnnyel jár a lakos-

¹ Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Hajdúböszörményi Fióklevéltára IV. B. 602. 1. cs. 5. fs. 29. A Hajdúkerület iratai, 1848.

ságra nézve, hogy a fizetendő adó kevesebb lesz. Lehetetlen, hogy efféle magyarázatok fel ne világosítsák a népet, mely sok helyütt a nemzetőrség eszméje ellen lelkében gyanút kezd táplálni – írta levelében a belügyminiszter.

Büntetett előéletű és megbízhatatlan egyéneket a nemzetőrségbe nem vettek fel. A honvédelmi miniszter előírása alapján a főkapitány meghatározta, hogy a jelentkezők listája milyen adatokat tartalmazzon, s ezt szétküldte Hajdúkerület városaiba.

A nemzetőrök felelőssége igen nagy volt, ők voltak a belső csend és rend letéteményesei. 1848. május 20-ig a Hajdúkerület hat városában a nemzetőrök létszáma a következőképpen alakult:² Hajdúböszörmény 1365 fő (ebből önkéntes 156 fő), Hajdúdorog 928 fő (112 fő), Hajdúhadház 1299 fő (189 fő), Hajdúnánás 1098 fő (146 fő), Hajdúszoboszló 1111 fő (132 fő), Vámospercs 523 fő (76 fő). A lelkesedés igen nagy volt, már a kiképzők megérkezése előtt elkezdték a fegyverekkel a fegyverforgatás gyakorlását.

Igazán nagy gondot a nemzetőrség felfegyverzése jelentette. Ezt a kormány is tudta. A miniszterelnök rendeletet adott ki, hogy a nemzetőrök csak a nemzetőrségi főparancsnok utasítására foghatnak fegyvert. Pély Gábor főkapitány a városok első jelentése alapján betervezte a honvédelmi miniszternek a Hajdúkerület fegyverigényét. Már április 5-én meg is érkezett a válasz, hogy teljesíteni nem tudják, mert az ország minden települése hasonló igényekkel jelentkezett. Még május 10-én is azt írta a miniszterelnök a főkapitánynak, hogy fegyverellátási ügyben legyen türelmes, mert a minisztérium mielőbb gondoskodni fog ellátásukról.

Hajdúböszörmény a nemzetőrökből két századot alakított.³ 1. század tagjai: 1, 2, 6. tizedbeli nemzetőrök. Kapitány: Oláh Lajos, főhadnagy Weszprémy Gáspár, alhadnagy Lengyel János; 2. század tagjai: 3, 4, 5. tizedbeli nemzetőrök. Kapitány: Kövér György, főhadnagy Nagy Imre, alhadnagy Karap Sándor; A lovaságból hét csapatot alakítottak. Kapitány: Botos Ferenc, hadnagy Somosi Mihály és Varga János. Ez hasonlóan megtörtént a Hajdúkerület többi városában is.

A hadügyminisztérium május 19-én értesítette a megyéket és a szabad kerületeket, hogy a haza szabadságát és függetlenségét dél felől veszély fenyegeti. Mészáros Lázár hadügyminiszter június 10-én a következő levelet küldte minden megyei és kerületi törvényhatóságnak: „Felhívom a Hajdúkerület Főkapitányának figyelmét, hogy nemzetőrseregeiket felállítsák és rendezzék, s amennyiben lehet a hadseregben már szolgált előjárókkal, vadászpuska, kasza, pisztoly, fókos, buzogány, vagy saját fegyvereikkel rögtön lássák el, és magukat haladéktalan ahhoz tartásák, hogy az első felhívására a hazának a már megtámadott Bács, Torontál megye helységeinek védelmére, s oltalmára kelhessenek, hogy azon bűnös megtámadók, törvényszegők, vagyonomokat rablók, – kik korántsem szerbek vagy horvátok, minthogy ezek a magyar hazáért és nemzetért igaz testvérként mindig életüket és vérüket áldozzák. Szerb atyáinkiai azért sem lehetnek, minthogy őket a magyar nemzet 180 év előtt a török járom elől testvéreileg karjaiba fogadta, és ezen nemzet hálátlan sohasem volt... a támadók nem egyéb, mint egy elkorcsosodott háládatlan, vakmerő, gyülevész népcsoport – megbüntetvén visszaverettesse nek, hogy közös hazánk békéjét fenntartva királyi trónunk tekintélyét és hazánk integritását sértetlen megőrizzük.”⁴

A Hajdúkerület elkészítette a nemzetőrség fegyelmi szabályzatát az esetleges kihágások eseteire. Böszörmény város jelentette a főkapitánynak, hogy híret vették a sürgönynek, mely harcra hív, és kéri a kerületi közgyűlés tartását a döntésre vonatkozóan.

A kormány megküldte a nemzetőrök ruházati szabályzatát a lovas és gyalog nemzetőrökre és tisztjeikre vonatkozóan. Ebből csak a gyalog nemzetőr ruházatának darabjait emelem ki: csákó, nyakravaló, atilla, öv, nadrág, tokmány, szuronytok, löfegyver, köpönyeg. A ruhákat a Hajdúkerület Debrecenből rendelte meg, költségeit megelőlegezte a hajdúvárosoknak, s utóbb a kormánytól visszaigényelte.

A kerületi gyalog nemzetőrök őrnagya Matkovich György lett, a lovas nemzetőrök parancsnoka Szemere László volt, aki sajnos később a táborban életét veszítette. Helyette

² Uo.

³ HBML. HbFl. IV. B. 602. 1. cs. 5 fs. A Hajdúkerület iratai, 1848.

⁴ Uo. IV. B. 602. 2. cs. 7. fs. 21. A Hajdúkerület iratai, 1848.

Fölvívás.

Magyarország minden törvényhatóságai ezennel felhívtnak, hogy a' törvény-parancsolta nemzetőrségi öszveírásokat, az egész magyarországi nemzetőrsereg alakításával és rendezésével megbízott választmányhoz (Pesten, szabadsajtó-utczai Horváth ház 1-ő emeletében) haladéktalan beküldjék, minthogy ezen öszveírások nélkül a' nemzeti őrseregnek törvény és körülmények által parancsolt, az egész nemzet részéről forrón kívánt mentül előbbi rendezése nem eszközölhető, eddig minden törvényhatóságok közt csupán Esztergom város küldvén be az e' részbeni öszveírást.

Költ Pesten 1848-iki május 18-án.

Baldacci.

Batthyány Lajos miniszterelnök a nádor javaslatára Komlóssy Lajos Szabolcs megyei nemzetőrségi őrnagyot nevezte ki.

A hadba vonuló nemzetőrök részére a Kerület 300 kardot markolattal, szíjjal, s legalább 1000 szuronyos puskát kért utalványoztatni. A fegyvereket azonban a táborba érkező sereg egy félreértés miatt nem kaphatta meg, mert a jászkunoknak a miniszterelnök utasítására leszállított ugyancsak 1000 fegyvert gondolta a hadügyminiszter a hajdúknak adni, mivel a miniszterelnök korábbi utasításáról nem tudott.

A nemzetőrök sem fegyverzetel, sem ruházattal nem voltak rendesen ellátva, de jött a miniszteri parancs, hogy a gyalog nemzetőrök július 31-re Kishegyesre vonuljanak. A Hajdúkerület közgyűlése kérte, hogy Csegéről Szegedig gőzhajót rendeljenek részükre, mert a gyalog odarendelt sereg elgyötörve, legyengülve nem igen sok hasznot hajthat a hazának.

Ezt a kérdést a hadügyminisztérium nem teljesíthette, mivel a hajó más katonai egységek szállításával volt elfoglalva, így az 1800 fős sereg Nádudvaron, Kisújszálláson, Tiszaföldvá-

ron, Algyőn át, szárazföldi úton érkezett meg Szegedre. A sereg költségeit az elindulástól az ország költségvetése fedezte, de azt a Hajdúkerületnek kellett megellegezni.

Matkovich őrnagy azt kérte a Hajdúkerület főkapitányától, hogy sebes postán intézze a minisztériummal a debreceni nemzetőröknel lévő fegyverek átadását a Hajdúkerület hadba vonuló nemzetőreinek, mivel ők az ellenséggel megütközni mennek.

A fegyverhiányt úgy próbálta enyhíteni a belügyminiszter, hogy a lakóhelyeken minden fegyvert összeíratott, és csak annyit hagytak ott, amennyi a helyi nemzetőrszolgálathoz kell, a többi elszállították a mozgó nemzetőrsereg részére a harcmezőre.

A hadügyminiszter rendeletet is kiadott a mozgatható, hadba fogható nemzetőrök válogatására.

A rendelet szerint aggastyánok, beteges emberek, gazdasági, családi gondokkal túlterhelt egyének nem alkalmasak az ellenség megállítására, 50 évesnél idősebbeket se vegyenek be, mert a frontszolgálat az egészséges embereket is próbára tesz. A hadra nem fogható nemzetőrök az otthoni szolgálatot megfelelően el tudják látni, esetleges betegségük pedig a táborban csak növelné az ellátási gondokat.

A Hajdúkerület közgyűlése azt javasolta a hadügyminisztériumnak, hogy a mozgó nemzetőrök harci idejét két hónapra határozzák meg, így harmadolni lehetne a létszámot, mert két hónap múlva a 2. harmad, a következő két hónap múlva a 3. harmad vonulna harci szolgálatra. Ez a családok mezőgazdasági termelő munkájában sem okozna nagy kiesést, s könnyebb volna biztosítani a szükséges létszámot.

A közgyűlés hiányolja, hogy nincs elég tanító, tiszt a nemzetőrségben, aki a kiképzéssel, a fegyverforgatás, bajvívás tanításával foglalkozna, ezért javasolja tanítók, tisztviselők, egyházi szónokok részvételét a mozgóvá tett nemzetőrök között.

Az eddig leírtakkal szemben 1848. augusztus 13-án gróf Batthyány Lajos miniszterelnök a következő rendeletet hozta: „A tapasztalatok alapján a nemzetőrseregek kimozdítása célszerűtlen, mert elvonja a sok munkáskezet a nyári mezőgazdasági munkától és a gyenge, beteges, kiképzetlen emberek a hosszas frontszolgálatra alkalmatlanok, a gyakori csere pedig azért káros, mert akkor mennek haza, amikor már hosszabb táborozás után hadi szolgálatra alkalmasak volnának, s nem beszélve a tetemes szállítási költségekről. Ezek alapján határozta el a minisztérium, hogy ezután nem fogja a nemzetőrsereget a hatóságokból kimozdítani.

Tekintve a haza vészteljes helyzetét, nagy haderőt összevonni a legrövidebb időn belül multhatatlanul szükséges. Ezért a törvényhatóságok mégis teremtsenek a nemzetőrökből álló olyan haderőt, mely önkéntesen ajánlkozó erős, egészséges egyénekből áll, akik kötelezik magukat, hogy amíg a harc tart, és a haza megkívánja, nem hagyják el a sereget.

Ha az ilyen önkéntes csapat összeállt, a hadügyminiszter megadja az útbaigazítást, és a bevonulás napjától a leszerelésig olyan fizetést kapnak a tiszték, a közlegények, mint a honvédsereg katonái, melynek fegyelmi rendszabályai rájuk is alkalmazandók.

Ezzel a rendelettel a nemzetőrség kimozdítására vonatkozó korábbi rendeletek megszűnnek, csak a már kimozdított nemzetőrökre vonatkoznak.”

Az augusztus 13-án kelt miniszterelnöki rendelet kézhezvétele után a Hajdúkerület tisztikara megkezdte az önkéntes nemzetőrök szervezését. A 12 pft. pótlékdíj, a naponkénti 80 kr. zsold és az egyenruha ígérete valóban ösztönözte a fiatalokat, hogy beálljanak önkéntes nemzetőrnek, és addig szolgáljanak, amíg a hazának szüksége lesz rájuk. Szeptember 4-én a Kerület a következőket jelentette a miniszterelnöknek: „Az intézkedések folytán már eddig is 500 főn felül van a gyalogosok száma, százra menő azon lovasok száma, kik a győzelemig magukat tábori szolgálatra ajánlották, s biztos reménységünk van, hogy két vagy három nap alatt meg lesz az a létszám, melynek egyenruhát és pótlékdíját fizetni tudunk, s mi örülünk annak, hogy hozzájárulhatunk a veszélyben lévő haza iránti kötelezettségünk teljesítéséhez.”⁵

A haza iránti szeretet vezérelte a nánási Oláh Miklós földbirtokost, aki a következő felajánlást tette: „...életidejére nézve a nemzetőrségi szolgálatról törvény által felmentetett egyén, részt kívánván venni a haza védelmében, és az ehhez megkívántató erőt növelni akarván, előterjeszti, hogy a város vezetői által kiválasztandó hat nánási polgárnak, akik nemzetőri szol-

⁵ Uo. IV. B. 602. 3. cs. 9. fs. 14. A Hajdúkerület iratai, 1848.

gálatra iratkoznak – mindegyiknek egyenként öt köblös földet fog megmászhatatlanul ajánlkozni.”⁶ A kérése az, hogy a honvédelmi feladatukat kifogástalanul végezzék, és mindig, amikor megkívánja a haza, ismét helyt álljanak, s ezen földekre háramló terheket viseljék.

Ezek voltak a Hajdúkerület kedvező hírei a miniszterelnöknek, mielőtt az önkéntes sereg elindult volna Aradra. Ezt közölték a hadügyminiszterrel is, kérve a megígért 300 szuronyos lőfegyvert, valamint a töltenyeket.

A pénzügyminisztertől a kibocsátandó papírpénzekből 20 000 pft-ot igényeltek a gyalog és lovas nemzetőrök ellátásához.

A hadba küldendő önkéntes nemzetőrök közgyűlési és kisgyűlési toborzásakor, 1848 augusztusában egy kis hiba történt. A jegyzőkönyvek szerint Foghtúy János kerületi alkapitány korábban kijelentette, hogy a haza védelme elsőrendű feladat, ha kell ő, mint vezető elől megy a hadba, mert az ő vére sem drágább a másokénál; ám amikor a toborzásra került sor Foghtúy meg sem szólalt, és nem írta fel nevét a listára. Ellenkezőleg arra utalt, miért húz ujjat a nemzet a királlyal, ennek később ügyis a magyarok isszák meg a levét; azt mondta, hogy nem 40 éven felüli nemzetőrökre van szükség a harcban, ha jönnek a támadó rákok, hanem 20 év körüli fiatalokra, akik szívesen katonáskodnak, harcolnak, esetleg hivatásos katonák is lesznek. A jegyzőkönyv szerint az alkapitány nem értett egyet az 1848-as alkotmánnyal. Ezen különösen a szobosz-lói nemzetőrök háborodtak fel (Foghtúy szobosz-lói lakos volt), azt mondták, hogy vezessenek a vezetők meg a gazdagok, ők majd utána jelentkeznek az önkéntesek közé. Ez az eset nagyon visszavetette a toborzás tempóját, elrontotta a hangulatát, az önkéntesek száma nem úgy alakult ahogyan arra számítottak. Az ügyben Pély Gábor hajdúkerületi főkapitányhoz több panasz érkezett, így vizsgálatot kellett elrendelni Foghtúy János ellen, mert az úgy gyakorlatilag megbénította a nemzetőrtoborzást. A főkapitány a kivizsgálást négytagú elfogulatlan bizottságra bízta, melynek vezetője Weszprémy Gáspár főügyész lett. A körültekintő vizsgálat még az 1849. év első felében is tartott, ami aláásta az 54 éves alkapitány egészségét is, és 1849. november 7-én Szoboszlón elhalálozott. A halál oka a halotti anyakönyv szerint gutaütés volt.⁷

Szeptember 16-án Batthyány Lajos miniszterelnök felszólította Pély Gábor főkapitányt a 300 fős lovas nemzetőr század kiállítására Komlóssy Lajos őrnagy vezetésével. Szeptember 21-re a szuronyos puskák meg is érkeztek Szoboszlóra, de az egyenruhák nem készültek el, mert a szabóságok túl voltak terhelve a sok kincstári megrendeléssel. Pély Gábor főkapitány novemberre tette a végső indulási időt, s azt kérte, hogy addigra a nemzetőrök felszereltsége teljes legyen.

A 150 fős lovas nemzetőr századhoz Komlóssy őrnagy meghatározta a kiszolgáló személyzeti létszámot is: 7 tiszt, 14 altiszt, 1 orvos, 1 állatorvos, 1 trombitás, 1 zászlótartó, 1 szíjgyártó, 1 szabó, 6 gyalog, 4 asszony mosáshoz, főzéshez. A század 4 szakaszból állott. Minden szakaszhoz kért egy gyékényes társzerket, 4 lóra fogható, 8 főhöz kell egy vasfazék a főzéshez. Szükséges egy markotányos sajátfogatú szekér, aki árulja a szükséges ételt, italt, használati cikkeket.

Az otthon maradt gyalog és lovas nemzetőrökből bátorsági bizottmányt kellett kinevezni, akik igazolták és átvizsgálták a településen átvonulókat. A be nem vonult lovas nemzetőrök fegyverét be kellett szolgáltatni. A lovas nemzetőrszázad megalakulását jelenteni kellett a minisztériumba, ahogy a rendelet előírta.

A század Szoboszlóra készült beszállásolni, ahol megkezdhetnék a hadi felkészülést, gyakorlást – írta 1848. október 2-án Komlóssy Lajos parancsnok. Október 24-én indultak hadba, Pest irányába. Pestről továbbírányították a csapatot Szeged felé, és november 19-én már Óbecsére szállásolták Torontál megyében. Ruházatuk még ekkor is hiányos volt, 150 db mente elkészültéről később adott hírt Komlóssy őrnagy. Leírta, hogy megfigyelő szolgálatot látanak el, minden nap 1 tiszt, 1 tizedes és 53 nemzetőr van szolgálatban. Arról is hallottak azonban, hogy a napokban komolyabb összecsapás várható az ellenséggel. Matkovich György, a gyalog nemzetőrség parancsnoka október 14-én a főkapitányt arról tájékoztatta, hogy sere-

⁶ Uo. V. A. 301/a. 16. k. 1848. 808. Hajdúnánás közgyűlési jegyzőkönyve

⁷ Uo. IV. B. 602. 3. cs. 1. fs. 56. A Hajdúkerület iratai, 1849.

gük gözhajóval elindult Pozsony felé, és a fejenkénti 12 pft. pótlékdíj mielőbbi utalványozását kéri.

Az erdélyi részekbe vezényelt nemzetőrök csucsai táborából Bezzenczei Antal őrnagy is a legjobbakat írta a főkapitánynak. Ebben a táborban vett részt 100 nemzetőrrel Nagy Imre, Hajdúnánás hadnagya is, aki példát mutatott a hon védelmében, mert Nánásról az általa toborzott önkéntes nemzetőrökkel ment az erdélyi táborba, számukra minden felszerelést biztosított, a század sok elismerést kapott.

A kormány Debrecenbe költözése után kilátásba helyezte az esetleges népfelkelés szervezését, s a városi előljárók kötelességévé tette az otthon maradt nemzetőrök századokra osztását, hogy mindenki tudja, melyik század tagja az esetleges mozgóvá tétel idejére. Megvalósítását a tizedbeli tisztségviselők bevonásával végezték, a századok kialakítása is a lakóhelyi tizedekben indult. A 20-50 éves, erős, egészséges személyek jöhettek számításba.

A Nánáson másfél hónapig fogva tartott 106 horvát fogoly hazájukba kísérését is a nemzetőrségre bízta a főkapitány.

1849. február 28-án kellett elindulni a szoboszlói önkéntes nemzetőröket felváltó századnak. Ez a század Böszörményből indult, de ha nem volt meg a csapat, sorshúzás útján kellett a létszámot kiegészíteni, lehetőleg nem családos nemzetőrökkel. Az útra induló nemzetőrök ruhájára való pénzt a város tizedparancsnokai kölcsönözték a lakosságtól, azzal, hogy majd az adójukból levonják. Az elindulandó 5. század nem akart hadba menni, kérelmet írt a hadügyminiszternek, leírva, hogy szántó-vető emberek, nagy családjuk van, és hogy csak itthoni nemzetőri feladatot akarnak ellátni. Mészáros Lázár hadügyminiszter elfogadta a kérelmet, azt javasolta a főkapitánynak, ha lehet fogadja el felmentésüket. Az ügyet azonban a főkapitány nem tudta megoldani, csak nagy késéssel, erőszakkal szedtek össze az 5. nemzetőr századból 58 főt, akik a tizedbeli előljárókkal együtt mentek a szoboszlói önkéntesek felváltására. A városháza udvarára csak egy részük jött össze, így nem tudtak elindulni, a szoboszlóiakat hazaengedték, és az a határozat született, ha a nemzetőröknek újra ki kell mozdulni, az 5. századbeliek továbbra is a soron következők.

A szabadságharc második évében önkéntes jelentkezőkből a szükséges számú hadba menő nemzetőrt egyre nehezebben lehetett összeszedni, pedig a haza védelme igényelte volna a magasabb létszámot, a katonaság nemzetőr csapatokkal való kiegészítését.

1849. április 1-jén volt az utolsó próbálkozás, amikor a lovas nemzetőröket kellett volna felváltani 78 fővel, de a hajdúvárosokban nem volt jelentkező, hiába hívtak össze ez ügyben több alkalommal is népgyűlést, később sem tudtak 5 főnél többet kiállítani. Ezért az önkéntes nemzetőrök toborzása a Hajdúkerületben megszűnt, ezután az 19-22 éveseket mint újoncokat, már katonaként, a Bocskai csapatba sorozták be.

Mónus Imre

Tapolca, egy volt zalai mezőváros a szabadságharcban

*„Elő izent az ellenség,
kössön kardot a legénység,
kedves barátom.”
(Népdal 1848-ból)*

Az 1848 előtti években Tapolca a kelet-zalai térség szerény lélekszámú és közepesen fejlett gazdasági szerkezetű, de regionális központi funkciókat betöltő városkája volt. Kettős adminisztrációs alközpontként járási és egyházi hivatalok működtek itt. Otthont adott a járási főszolgabírói hivatalnak, melynek vezetője 1848/49-ben Vargha Lajos főbíró volt. Ugyanitt praktizált a járási sebész és a járási szülész, Rhédey Gábor és Mezriczky Terézia.